

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Leto IV.

Ljubljana, rožnik 1907.

Štev. 3.

VSEBINA:

A. K.: Pred novim parlamentom.
V. Vsesokolski zlet v Pragi.
Savka dra. Subotića: Gibanje
srbskega ženstva.
A. M.: Potreba obrambnih dru-
štev na Slovenskem.

Janko J. Beninger: Općenito
stanje hrvatske akademske o-
mladine.

Listek.

Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

Omladina izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravišтво** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek »reklamacija« in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja »Omladine« je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

RAZNO.

Prihodnja številka „Omladine“ izide kot posebna »Ciril in Metodova« številka!

V obrambo naše mladine. Zgodilo se je 23. maja 1907, da je pri ožji volitvi za državni zbor zmagal ljubljanski župan Ivan Hribar proti kandidatu slovenske ljudske stranke Ivanu Kregarju, katerega so oficijelno podpirali tudi ljubljanski Nemci. Ta zmaga je bila v prvi vrsti zmaga nad Nemci in njihovimi zavezniki. Pokazala je, da Nemci v slovenski prestolici nikakor niso jeziček na politični tehtnici, kakor so si domišljevali, ampak da izginejo kot brezpomembna manjšinica v slovenski Ljubljani. Zato se je sijajne Hribarjeve zmage iz srca veselilo vse, kar v Ljubljani resnično čuti slovensko. Prirejale so se navdušene ovacije županu Hribarju, trnovskemu župniku Vrhovniku itd. Ker pa je naša mladina narodno najbolj zavedna in ker mladina sploh hitro vzkipi in vzplamti, zato se ni čuditi, da je splošna navdušenost našla največ odmeva v mladih, nepokvarjenih, nepreračunujočih srcih in da se je veliko število slovenskega naraščaja obeh spolov vdeležilo slavnostnega obhoda po mestu.

Umevno je, da premaganega boli zmagoslavje zmagovalca, toda nikdar še noben premaganelec v svoji užaljenosti in onemogli jezi ni padel tako globoko kakor uredništvo „Slovenca“ ob tej priliki. V posebni izdaji z dne 24. maja 1907 ščuje ta denuncijatski list šolske oblasti na „zapeljano mladino“. Višek nesramnosti pa presega podlistek iste številke, kjer pravi med drugim, da so „takozvane gospodične, med katerimi smo z grozo opazili gojenke c. kr. učiteljišča in višje dekliske šole, se kretale kakor prave zrele ptice, ki se pripravljajo za najvišji institut, ki ga je za njihovo kariero ustvaril njihov kandidat“ — in h koncu: „Kandidatinje za . . .“ Takšna brezprimerno ostudna pisarija se sama obsoja. Ne bomo je brez potrebe obsojali še mi. Povdarjamo le:

Blagor narodu, čegar mladina je zmožna navdušenja za narodove ideale in to navdušenje tudi upa pokazati, ne da bi sebično preračunjevala vsak dobiček ali škodo, ki ji more iz tega nastati! V velikih trenutkih odločujejo usodo narodov požrtvovalni značaji. Bog daj našemu narodu mnogo požrtvovalnih navdušenih mladeniških src in varuj našo mladino blaziranosti in sebične samopašnosti političnih koristolovcev!

Klub slovenskih medicincev na Dunaju izbral si je za poletni tečaj 1907 naslednji odbor: predsednik t. Slavko Slamnik; tajnik t. A. Mlinar; knjižničar in blagajnik t. E. Vidic; preglednik t. And. Jenko.

Akademično tehnično društvo „Tabor“ v Gradcu. Na I. rednem občnem zboru dne 27. aprila 1907 se je odbor za I. t. sestavil sledeče: predsednik: phil. Janko Leskošek; podpredsednik: phil. Slavko Rajh; tajnik: med. Jakob Schober; blagajnik: tehn. Vekoslav Hrovat; gospodar jur. Ludovik Zagoričnik; knjižničar: phil. Vinko Zupan; namestnika: tehn. Ciril Kraigher, jur. Dragotin Trstenjak; pregledniki: jur. Miloš Stibler, jur. Milan Korun, jur. Josip Pučnik.

Najvažnejše iz sporeda V. vsesokolskega zleta v Pragi: 2. junija: šahov turnir; 16. junija: telovadba šolske mladine; 23. junija: telovadba sokolskega naraščaja. Na predvečer glavnih slavnostnih dni: 27. junija: beneška noč na Vltavi; 28. junija: tekma za prvenstvo „Č.O.S.“; zvečer ob 7. uri slavnostna predstava v Narodnem divadlu; ob 9. uri pozdravni

A. K.

PRED NOVIM PARLAMENTOM.

Splošna in enaka volilna pravica je strla predpravice in privilegije avstrijskega nemštva v parlamentu — poražena in decimirana se vrača v palačo na Ringu nekdanj tako močna nemška gospoda, ki je znala preprečiti vsako še tako upravičeno kulturno zahtevo zlasti nas Slovencev. Klerikalizem na jedni strani, na drugi pa socijalna demokracija sta ji spodbila visoki prestol — nemško ljudstvo je samo obsodilo politiko svojih nekdanjih „bogov“ in padec Wastianov v Mariboru zdi se nam preznačilno znamenje boljših časov za Slovane, soseben nas Slovence; kajti, ako kedaj, smemo trditi v tem trenutku, ko se odpirajo vrata državnozborske hiše avstrijskemu ljudstvu: Slovan gre na dan! Večina novega parlamenta je slovanska, nova zbornica nam je jasna priča vedno zanikanega dejstva, da smemo staro Avstrijo prištevati slovanskim državam! Ne leži sicer v tem dejstvu nikaka garancija za slovansko politiko novega parlamenta, predaleč narazen grejo stremljenja in interesi slovanskih narodov, a zavest sama, da pripada v Avstriji gospodstvo Slovanom, ta zavest mora in bo rodila najlepših sadov! Tudi pri nas Slovencih.

Štirindvajset zastopnikov pošljemo v novi parlament — zavedamo se, da smo narod, nove moči in nove nade je vzbudila zadnja volilna borba med našim ljudstvom, ki hoče napredovati, ki hoče ven iz nižin, v katerih nas je dosedaj držala sovražna roka. Pač smo dvigali svoj glas, toda prosili smo bolj kakor zahtevali, in če se nam je vrgla le drobtinica, čutili smo to kot dobroto in milost, nismo pa se zavedali, da je naša pravica. Zrcalilo se je to v delovanju naših zastopnikov — kar so nam pridobili, pridobili so s klobukom v rokah v ministrskih sobah, kot darilo za vladi izkazano uslužnost.

Danes pa je narod postal ponosen na znotraj in na zunaj — danes ljudstvo zahteva od svojih izvoljenih, izvoljeni pa bodo morali zahtevati, neizprosno, neomahljivo opirajoč se na zakonito zajamčene narodove pravice.

Mi mladi pa, ki ječimo v sponah raznarodujočega duševnega suženstva, tuje kulture in znanosti, ter smo prepričani, da se slovenski narod toliko časa ne povzdigne na enako stopinjo z drugimi, dokler ne zadobi kulturne samostalnosti, dokler ne postane individuv v družini narodov, postaviti se hočemo v tem trenutku v prve vrste zahtevajočega ljudstva: glasno in jasno tirjamo od slovenskih zastopnikov odločnega vstrajnega boja za najdražje, najvažnejše, kar poseduje narod — za narodno šolstvo. — Za nas govoré

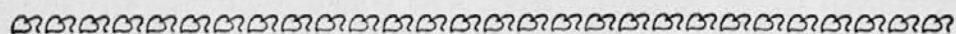
dejstva. Naša inteligenca se narodu odtuja, skoraj nepremostljiv prepad jo loči od ljudstva, iz katerega je izšla. Kdo je kriv? Od desetega leta se vbija za višjo izobrazbo določenemu dečku znanost v tujem jeziku, dobo navdušenja in idealnih stremljenj preživi mladenič obdan od nemških klasikov, v varstvu nemških profesorjev, neusahljivi viri znanosti tečejo mu na nemških tleh iz nemških knjig — na vzvišeni poklic ljudskega učitelja celó se pripravlja v nemškem jeziku!! Naša trgovina stagnira, naša obrt se drži starih od drugih že davno zapuščenih cest, kmetijstvo propada, industrija se ne more razviti — ker je vse, kar napreduje v tujih rokah, ker so nam vsa sredstva v dosego boljše bodočnosti tuja. Ni li za narod, ki si je izbral v državni zbor 24 zastopnikov, smešno — žalostno, da se mu odtuji trgovski pomočnik, le ker je obiskoval trgovsko šolo, ki je seveda nemška? Ni za nas sramotno, da dajemo leto za letom skoraj 4000 sinov najboljših v tujo „rejo“, ker nimamo niti ene popolne srednje šole? Čez 600 bodočih voditeljev slovenskega naroda pa se pripravlja na svoj vzvišeni poklic po tujih mestih, na tujih univerzah, s tujo znanostjo!

To so gola dejstva, katera navajamo danes še enkrat ter jih kličemo v spomin onim, ki si jih je izbral slovenski narod, da ga vodijo naprej do boljše bodočnosti. Slovensko šolsko vprašanje je najnujnejša, najbolj pereča zadeva slovenske delegacije. In ni najtežja. Tla so pripravljena. Za naše srednje šole so deloma že spisane knjige, material na Slovenskem se nahajajočih srednjih šol je skoraj izključno slovenski, za učiteljsko osebje je skrbjeno — zadeva potrebuje le odločnega koraka, kamen le dobrega sunka, in slovensko ljudstvo bo imelo slovenske srednje šole! Za ustanovitev ljubljanske trgovske akademije je že Ljubljana sama storila precejšne korake — slovenski poslanci naj dobijo državno podporo in prevažni zavod je zagotovljen! Zahtevajo naj pa ob enem tudi višjo obrtno šolo, katerih daje država Nemcem na desetine, — Slovencem pa jo do danes odreka. Naša učiteljišča naj se preosnujejo v popolno slovenske zavode, kjer se bodo vzgajali za narodov blagor vneti in narodovo dušo umevajoči učitelji.

Slovenska srednja šola pa je predpogoj uspešnemu delovanju slovenskega vseučilišča. Ravno v tem trenutku obnavljamo staro zahtevo po slovenski visoki šoli. — Slovenska univerza ni več utopija, v vsakem oziru so pripravljena tla za takojšno ustanovitev, vlada sama je izjavila, da smatra slovensko visoko šolo za potrebno — na naši delegaciji je ležeče, ako se prav kmalu uresniči ta najsrčnejša želja slovenskega naroda.

Narod je na razpotju. Zamujeni trenutki ugodne politične konstelacije, neumevanje njegovih najnujnejših in najvažnejših potreb ga privede na rob propada, krepko vstrajno delo za njega kulturo in prosveto pa ga neizmerno povzdigne.

Slovenski poslanci in hoc signo vincetis!

V. VSESOKOLSKI ZLET V PRAGI.

V dneih 28. 29. 30. rožnika in 1. malega srpana se vrši v Pragi V. vsesokolski zlet. Prestali smo v našem slovenskem Sokolstvu krizo, ko smo uvideli, da sokolska društva nimajo le namena navduševati, da tudi niso športna društva, ko smo se zavedli resnega in treznega namena „Sokolov“; padli so predsodki, bralska složnost nas druži v delu sokolskem: telo naj bo trdno, jeklena naša volja, bister naš duh, ki naj smotreno organizira naše sile. Svobodni možje naj zastavijo svoje sile v korist narodu, krepek odpora sposoben narod je ideal sokolstva.

V živem spominu so nam zleti v Ljubljani in Zagrebu. Letos prireja „Česká obec Sokolská“ svoj V. zlet; prekašal bo v vsem vse dosedanje, največja manifestacija sokolske sile, discipline in izvežbanosti bo ta zlet.

Sokolstvo je danes ena najrealnejših vezi slovanske vzajemnosti, skupen cilj nas druži. Oklic „Č. O. S.“ pravi: „Ne gre se za prazni blesk in slavnostno vrvenje, ampak za pomemben čin, ki naj pokaže naši mladini, kateri prete pogubne nevarnosti, pot, ki jo mora hoditi v dosego one zdrave telesne čilosti im moške popolnosti, ki je podlaga vsej narodovi sili.“

Slovensko narodno-radikalno dijaštvo naj pokaže, da razume misel sokolsko, da spozna pomen sokolskih zletov. Zlet se vrši v Pragi, ki naj bo ideal našemu dijaku, med Čehi, ki so nam uzor vstrajnega organiziranega narodnega dela, ki so nam vzgled kako treba delati, da se gospodarsko utrdimo:

Naša društva naj pošljejo kolikor možno svojih članov k sokolskem zletu v Prago, narodno-radikalno dijaštvo naj nastopi v častnem številu pri velepomembnem slavlju! Vračali se bomo z zlate Prage polni novega življenja, naše duše se bodo okrepile v svežem vzduhu češkega Sokolstva, naša srca bo navdajala sveža moč in trdna volja k nadaljnjemu delu. Ne zamudimo trenutka!

GIBANJE SRBSKEGA ŽENSTVA.

Za „Omladino“ napisala SAVKA dra. SUBOTIČA.

Oktoberski diplom“ od l. 1860. je zopet vzbudil srbski narod, ki se ga je po burnih letih 1848/49 in za časa „Bachovega sistema“ polastila neka malodušnost. Čim je padel ta sistem, nastalo je v srbskem narodu živahno gibanje, probudile so se v njem nove nade. Združila se je srbska omladina in njeni pristaši so se razšli na vse strani, da kakor apostoli širijo prosveto in povzdignejo v narodu ljubezen do domovine. Po mestih in vaseh prirejali so mladi ljudje omladinske shode in javna predavanja, v vseh slojih zanetili so navdušenje za narodno stvar, bratsko slogo in ljubezen. Ta doba navdušenja in požrtvovalnega dela za narodno stvar prebudila je tudi srbsko ženstvo, v srbskih hčerah vzbudila

se je misel, da tudi one osnujejo lastna ženska društva, ki naj širijo prosveto in ž njo izvedejo srbsko ženstvo iz stoletne kulturne teme in narodnemu napredku škodljive odvisnosti. Nova ideja in ukoreninjeni predsodki o vsakem javnem ženskem delovanju pa so bile skoraj nepremagljive zapreke. Kljub temu je bilo l. 1864. osnovano v Novem Sadu prvo srbsko žensko društvo, ki je ob enem najstare v celi Avstro-Ogrski in južni Evropi sploh. Društvo ni imelo odobrenih pravil, ker jih oblasti niso zahtevale.

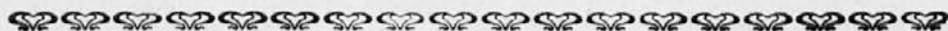
Dve leti pozneje so izvolile Nemke v Novem Sadu odbor, ki je pozval vse Novosadkinje — brez razlike vere in narodnosti —, da ustanove skupno društvo, zatrjujoč, da bo to društvo služilo le človekoljubnim namenom in podpiralo novosadske ubožce ne glede na vero in narodnost. Srbkinje so se odzvale temu pozivu in sporazum je bil dosežen. Prvi sestanek se je vršil v januarju l. 1867. Sedaj je to skupno društvo tudi imelo pravila, ktera je vlada potrdila. Srbkinj je bilo toliko, da so imele v društvu večino in dve tretjini nabranih prispevkov je bil srbski denar.

Toda ta edinost ni dolgo trajala, ker so nastala neka nesporazumljenja in Srbkinje so druga za drugo zapuščale društvo, ter l. 1880. zopet same osnovale „Dobrodelno društvo“, ki se je moralo boriti z mnogimi težkočami, predno si je pridobilo trdnih tal. Sedaj zavzema eno prvih mest med ženskimi društvi.*) Društvo ima nad 120 ženskih podružnic, ki štejejo okrog 10.000 članic. V večjih mestih vzdržavajo te podružnice: ženske obrtne šole, otroške vrtce in dajejo nadarjenim Srbkinjam podpore.

A v kraljevini Srbiji, v Belem gradu, obstoja že 30 let »Žensko društvo“; svoje podružnice ima v vseh večjih mestih. „Žensko društvo“ vzdržuje: obrtne šole, dijaško kuhinjo, žensko hiralnico in bazar narodnih ženskih ročnih del, kjer kupujejo večinoma tujci. Poleg tega je v Belem gradu društvo „Knjeginja Ljubica“, ki podpira cerkve in šole v Stari Srbiji in Macedoniji; „Kolo srbskih sestara“ podpira begune iz neosvojenih pokrajin in skrbi za njih osirotele otroke; društvo „Materinstvo“ skrbi za najdenčke.**). Glasilo ženskih društev v kraljevini Srbiji se imenuje „Domačica“ in izhaja že 29 let; a glasilo društev srbskega ozemlja v Avstro-Ogerskej nosi ime „Ženski svet“ in je bilo ustanovljeno l. 1886. v Novem Sadu. Pri teh listih sodeluje skoro izključno ženstvo. Delo srbskih ženskih društev nima feminističnega značaja kakor na zapadu, ampak je bolj človekoljubno, prosvetno in narodno. Zato ne najdejo srbska ženska društva nikakega odpora tudi v onih krogih, ki so sicer ženski emancipaciji precej nasprotni; njih delovanje se razvija mirno, brez bojnih klicev modernega fiminističnega stremljenja in vendar je uspešneje, ker jim je zadnji cilj napredek naroda v duševni emancipaciji srbskega ženstva.

*) Leta 1884. je to društvo priredilo v Novem Sadu razstavo srbskih narodnih ženskih ročnih del. Razstava je sijajno vspela.

**) Srbska narodna ženska zveza v Srbiji je vstopila v „Mednarodno žensko zvezo“, ki šteje nad osem milijonov članic.

A. M.

POTREBA OBRAMBNIH DRUŠTEV NA SLOVENSKEM.

Razven družbe „sv. C. i. M.“ nimamo Slovenci dosedaj nobenega obrambnega društva. S tem društvom rešimo vsaj mal del tega, kar bi nam sicer ugrabila nemški šulferajn na severu, ali „Lega naziönale“ na jugu. Šulferajn nam skuša ugonobiti slov. naraščaj, dočim nam Südmarka iztrga rodno zemljo. Protitežje, katero nam nudi družba sv. C. i. M. proti šolskim družbam naših nasprotnikov, je zelo malenkostno, o kakem protitežju napram Südmarki pa sploh ne moremo govoriti.

Napram Südmarki so nam vsled lastne krivde vezane roke; njenih udarcev, naj si bodo še tako občutni, ne moremo odbijati, ker nimamo na celem Slovenskem niti jednega obrambnega društva, ki bi bilo poklicano varovati slov. posest. Že 17. leto deluje Südmarka z velikim uspehom proti nam, njeno delovanje upliva naravnost uničujoče na naš narodni živelj na Štajerskem in Koroškem. Südmarka priznava sama, da je v prvi vrsti njeno delo, da slov. živelj na Štajerskem in Koroškem dosledno nazaduje; saj pa je bila tudi ustanovljena le v ta namen, da seje vzajemno s šulferajnom v slov. kraje nemške manjšine, s pomočjo katerih naj se širi sistematično nadaljna germanizacija; mi pa držimo križem roke, ter poprašujemo, kam jadramo in kedaj bo konec?

Edina rešitev napram vsem napadalnim nakanam naših nasprotnikov je in ostane ustanovitev lastnih obrambnih društev. Ker je delovanje takega društva popolnoma odvisno od krajevnih razmer, je potrebno, da se ustanovi za vsako deželo posebno obrambno društvo, kajti naloge, ki jih ima izvršiti tako društvo, so v različnih deželah različne. Delovanje šolske družbe je enotno, za vse pokrajine jednako, delovanje obrambnega društva pa je zelo raznovrstno, odvisno od prebivalstva, med katerim deluje. To so spoznali Čehi, ki imajo celo v jedni kronovini dvojce takih društev; v kraljevini Češki delujeta ločeni jedno od drugega: „Narodní jednota pošumavská“ za jug, „Narodní jednota severočeská“ za sever. Isto opažamo na Moravskem: kjer delujeta N. J. pro jihozápadní Moravu, in N. J. pro severovýchodní Moravu; tudi vsako za se. Da ima Südmarka delokrog razširjen čez več kronovin, je le navidezno; kdor le površno pogleda v njene letopise, spozna takoj, da se osredotočuje njeno delovanje skoro izključno na Štajersko in Koroško. Ustanovljena in naperjena je torej skoro samo proti Slovencem, ker Lahi na Tirolskem živé v kompaktnih masah tako, da jim Südmarka vkljub vsemu prizadevanju ne more dovolj do živega. Obrambna društva morajo biti torej lokalna; in v tem smislu bo treba tudi urediti bodoča slovenska obrambna društva.

Na Kranjskem — potreba obrambnega društva ni ravno prevelika, — izvzemši za Kočevje; zato bi bilo jako umestno, da se za Koroško in

Kranjsko skupaj ustanovi tako društvo, ker Koroška z lastnimi močmi ne more vzdrževati lastnega društva, in ker je le na ta način mogoče rešiti slov. živelj na Koroškem gotove smrti. Nemštvo na Koroškem je narastlo v zadnjem času od 71 % na 74 %; potovalni učitelj Südmarke je na nekem zborovanju v Gradcu povdarjal, da bo Koroška približno v 80 letih popolnoma nemška dežela, ako ponemčevanje tudi v prihodnje tako napreduje kot doslej. Štajerska je v narodnem oziru dovolj utrjena in tudi močna dovolj, da si lahko navezana na lastne moči vzdržuje svoje obrambno društvo in odbija napade Südmarke.

Na Goriškem je le vprašanje časa, da slov. živelj za vselej v deželi neomejeno zagospodari in se povspnè tja, kjer je danes na Kranjskem. Slovenci v Trstu in Istri so premaloštevilni, da si ustanovijo lastno obrambno društvo, zato bi bilo tudi tukaj v interesu stvari, da se, tako društvo ustanovi skupno za vse tri dežele. Zlasti za Istro bi se dalo potom obrambnega društva mnogo storiti, kjer se iz laških mest, kakor iz Kopra širi potujčenje med okoličani, ki so izključno slov. narodnosti.

Za najnujnejše potrebe bi zadostovala torej za slov. pokrajine tri obrambna društva in sicer jedno za Štajersko, jedno za Kranjsko in Koroško, ter jedno za Goriško, Trst in Istro. Namen teh društev bi bil jačiti slov. manjšine, in jih rešiti potujčenja. Češka in nemška obrambna društva delujejo vzajemno s šolsko družbo. Podpirati se morajo vsestransko slovenske šole na meji. Na štajarski slovensko-nemški meji se nahaja cela vrsta dvojezičnih šol. Paziti in delati na to, da se ohranijo vsa učiteljska mesta na jezikovni meji v slovenskih rokah, je naloga obrambnega društva. Slovenski učitelj si gotovo večkrat premisli, predno prevzame pičlo službo v osamelih gorskih vasi na jezikovni meji; če mu pa obrambno društvo zagotovi letne doklade, tedaj se lahko tem potom ohranijo oziroma pridobijo vsa ta mesta Slovincem in slovenski živelj na meji se reši potujčevanja. Kakor hitro pa pride na tako šolo učitelj-Nemec, je ponemčevanje neizogibno.

Obrambno društvo pa mora podpirati tudi šolske zavode v ponemčenih krajih sredi slovenskega ozemlja. Družba „sv. C. i. M.“ ustanavlja šole, plača učne moči, za podporo šolskih otrok, za šolske kuhinje skrbeti, pa je naloga obrambnega društva.

Tudi obdarovanju otrok ob slavnostnih prilikah, božičnicam i. t. d. je treba obračati več pozornosti. Borba za kruh je vedno prvo, potem pride šele narodni čut: in to so znali v našo škodo izkoriščati naši nasprotniki.

Südmarka podpira uspešno nemško obrt in trgovino v narodno mešanih krajih; v kraje, ki so se še ohranili slov. narodnosti, skuša nemške obrtnike naseliti oz. pridobiti z izdatnimi podporami slovenske na svojo stran.

Na jezikovni meji je treba podpirati tudi kmetijstvo. Marsikatero slovensko posestvo je že prešlo na ta način potom Südmarke v roke trdega Nemca. Št. Ilj bi vedel o tem marsikaj zanimivega povedati. Zlasti nevarna je za nas naselbinska akcija. Tako početje mora čez desetletja mejo znatno potisniti proti jugu. Ravno v tem oziru bi bila obrambna društva za nas eminentne

važnosti. V ponemčenih trgih in mestih bi si s pomočjo takega društva ohranili oziroma pridobili marsikatero postojanko; in če se za desetletje v tem oziru marljivo in požrtvovalno dela, morajo s časom izginiti sramotilni nemški otoki sredi slovenskega ozemlja.

Na merodajnih faktorjih na Slovenskem torej leži, da kolikor mogoče kmalu zajeziijo nemško agresivnost, ter ji zastavijo enkrat za vselej prodiranje z ustanovitvijo obrambnih društev. Še je čas.

JANKO J. BENIGAR — GRADEC.

OPĆENITO STANJE HRVATSKE AKADEMSKE OMLADINE.*)

Promatramo li hrvatsko djaštvo, to nam ga valja razdijeliti na dvije velike grupe: u prvu spadaju zagrebački djaci, a u drugu djaci, koji uče po stranim visokim školama — u Beču, Gracu, Pragu, Pešti i Inomostu.

Zagrebački djaci uče u središtu hrvatskoga javnoga života, pa nije čudo, da se na njima živo obrazuje svaki znatniji događaj u domovini, da kod njih svaki novi pokret in svaka nova struja nalazi jak odziv.

Premda se u zadnje vrijeme češće pojavila misao, da se djak ne smije aktivno miješati u politiku, ta misao još nije uhvatila korijena u masi djaštva. Ona hoće, da imade svuda svoje prste, a najviše upliva na nju politički momenat. Ona se još nije podigla nad niveau štafaže pojedinih političkih stranaka.

Zanimiv, — kazao bih gotovo — psihopatičan je pojav, da razni motivi, što djeluju na djaštvo, ne radjaju radom, nego samo grupacijom. Pojavi li se koja nova ideja — za malo vremena zauzeće djaštvo prema njoj svoje stanovište. Jedan dio je za nju, drugi dio proti njoj — grupe su gotove. Ali ne zato, da se radi za ideju ali proti njoj, nego zato, da se govori i više.

U javnom životu hrvatskom vladaju danas dva tona: prvi, jači, najbolje je nazvati realističnim — duša i najčistiji zastupnik mu je napredna stranka; drugi, slabiji, premda stariji, je državopravni sa najizrazitijim zastupnikom čistom strankom prava. Te dvije struje razdijeliše zagrebačko djaštvo u dva velika tabora — naprednjački i starčevićanski. Prvomu je središte naprednjačka

* Sledeći članek, ki nam ga je dal na razpolago čislani sotrudnik, priobčujemo z izrecno pripombo, da se z mnogimi izvajanji tega pisca ne strinjamo. Kritika hrvaških dijaških razmer se nam zdi vendar mestoma preostra in neutemeljena. Povdarjamo, da smo za stvarni odgovor prav radi na razpolago — gre se nam pred vsem za to, da razbistrimo v naših čitateljih dosedaj jako megleno sliko o razmerah bratskega nam hrv. dijaštva.

čitaonica, koja nije čisto djačka, nego i građanska, a drugomu organizacija starčevićanske napredne omladine.

U borbi između jednog i drugog tabora zauzima osobito važno mjesto hrvatsko akademsko potporno društvo. Izlaz izbora u tom društvu služi kao mjerilo jakosti obiju grupa. Sad su naprednjaci na kormilu. Druge praktične vrijednosti ta borba za odbor nema, jer se podpore dijele posve objektivno bez obzira na političku boju.

Organizatorni je duh zagrebačke mladeži vrlo razvijen. Tako postoje dva pjevačko-tamburaška društva: naprednjačka „Mladost“ i starčevićanski „Krešimir“. Onda znatan broj klubova za djake iz pojedinih provincija, n. pr. „Varaždinski klub“ (Zagorci), „Lički klub“, „Požeški klub“, „Cibalis“ (Vinkovčani), „Filoksera“ (Osječani), „Tvrtko“ (Bosanci i Hercegovci), organizirani su također Dalmatinci, pa Istranci. Rad svih tih klubova jednak je nuli.

Ima i strukovnih organizacija (šumari, geografi).

Poznato je i u slovenskom svijetu društvo za podučavanje analfabeta, koje je držalo već priličan broj analfabetskih tečaja (metoda Anderlić) s lijepim uspjehom.

Uz veliki broj djaštva nije čudo, što su se razvila i dva kluba posve slična njemačkim „buršenshaftima“ — to su „Šport-klub“ i „Akademija“. Na pločnicima llice nije više neobična pojava djaka s couleurom.

Djaci, koji uče po stranim školama žive posve drugim životom. Oni sačinjavaju male otoke u posve tuđem elementu, a to je dobro s dva razloga. Prvo, oni su tijesno navezani jedan na drugoga, a drugo, s upoznavanjem stranih kulturnih prilika mogu znatno proširiti svoj intelektualni horizont.

I kod njih ima istih elemenata, koje smo upoznali kod Zagrepčana. Ali kako se čini, oni će se prvi emancipirati od želje, da aktivno sudjeluju u politici. Još pred tri četiri godine bijahu političke rezolucije u modi — danas više nijesu. Nadalje počeli su izgoniti iz svojih društava politiku, dok su politička trvenja između članova tim društvima još nedavno mnogo štete nanašala. Danas žive starčevićanci i naprednjaci mirno pod istim krovom.

Akademskim društvima provejava novo, svježije povjetarce i čisti razduh od turbeži, koja se je u njima kroz decenija kupila. Ja mislim, da je u tim društvima na pragu ozbiljno doba rada, sitnoga rada — u koliko već taj rad nije nastupio. Svrha je djaku, da se naobrazi svestrano, a naobražen istom neka stupi na poprište javnoga života, neka podje među narod. Problem narodnoga preporoda na svakom polju težak je i njegovo povoljno rješenje zahtijeva mnogo opreme. Diletantizma bilo je i odevć.

To je princip, koji se nesvjesno radja među djacima u tuđini, a taj je princip ujedno najbolji modus vivendi za ljude različitih ideja, koji pripadaju istomu društvu. A jedinstvo djaka Hrvata u stranim sveučilišnim gradovima potrebno je radi boljega materijalnoga stanja njihovih organizacija, a korisno je i njihovom intelektualnom razvitku, jer imaju prilike upoznati se s raznim mislima i raspravljati o njima.

Da bude prikaz potpun — evo imena najznatnijih hrvatskih akademskih društava u tudjini. Beč: „Zvonimir“, koji je ljetos uskrsnuo od mrtvih; Gradac: „Hrvatska“; Prag: „Hrvat“; Pešta: „Perun“; Inomost: „Velebit“ i „Zrinjski“.

Nije ni iz daleka u tim akademskim društvima sve onako, kako bi moralo biti — mnogo toga treba još poboljšati; po gotovo je potrebno, da se razvije mnogo živahniji rad, a na temelju toga rada zdrava organizacija svih tih društava. I potrajaće još nekoliko godina, dok se to sve konsolidira. Za svaki zdrav razvoj treba mnogo vremena. Ali konsolidiraće se prilike, o tomu sam čvrsto uvjeren. Pa već i danas je stanje vanjskoga djaštva mnogo bolje od zagrebačkoga. Koliko god je bilo zdravih djačkih pokreta, svi su nastali van Zagreba, pa će na žalost po svoj prilici i ovaj put Zagrepčani zaostati za vanjskim kolegama.

Da ne spominjem onoga velikoga dijela djaštva, koje u svakoj prigodi stoji postrance, koje svojim najvišim ciljem smatra činovničku karijeru, valja mi spomenuti jedan vrlo važan pojav među hrvatskim djacima — pojav klerikalizma. Prednjači u klerikalizmu Beč, gdje se je prije dvije godine osnovalo akademsko klerikalno društvo „Hrvatska“. Izvanrednom — rekao bih — apostolskom agilnošću i živahnošću dala se ta mala šaka bojevnika za vjeru i krst časni, tih preporoditelja u Hristu, na rad. Osnovali su mjesečnik „Luč“, list hrvatskoga katoličkoga djaštva, kojemu je glavna svrha, da organizira srednjoškolce i onako već okužene marijinskim kongregacijama. List izlazi već drugu godinu.

Prošlih praznika obdržali su sa slovenskim klerikalnim djaštvom sastanak na Trsatu. Na tom su sastanku postavili obširan i zanimiv program svomu radu, a do sada taj program svom rigoroznošću provodjaju.

Plod toga rada je katoličko akademsko društvo „Domogoj“ na zagrebačkom sveučilištu, gdje je i od prije postojala marijinska kongregacija.

U Gracu istupiše klerikalci iz društva „Hrvatske“ i prikupiše se oko slovenske „Zarje“, pa čekaju samo, dok se njihov broj poveća toliko, da mogu osnovati svoje društvo.

Klerikalizam napreduje, a takozvani naprednjaci zatvoriše oči, da ne vide važnosti njegovog rada. Oni preziru taj rad. Ta malo je klerikalaca — nabori se na njih onako prigodice blatom, nazovi ih furtimašina, pa si ih utukao. Tako misle oni, pa prema tomu rade — dotično ne rade ništa. Ne znaju oni, da se proti radu može samo radom boriti i uspjeti. Zato je rad, što ga klerikalci obave u jednom samo mjesecu veći od rada svega ostalog djaštva u pet godina, premda ima klerikalaca samo par desetaka.

Toliko za ovaj put. Hvalim uredništvu „Omladine“, što mi je ustupilo prostor za ovaj članak prvo zato, što je tim slovenskomu djaštvu podalo prilike, da upozna drugove svoje, a po gotovo zato, što će kritika naših prilika na tom mjestu možda i za nas kojim dobrim plodom uroditi.

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

Klub slovenskih medicincev na Dunaju. Klub je štel v svojem prvem zimskem tečaju 16 rednih članov ter je imel tri redne občne zборе in sedem klubovih sej. Knjižnica šteje 48 knjig in zvezkov, katere je dobil klub deloma darovane, deloma si jih je sam nabavil. Denarnega prometa je bilo 285 K 76 v. Dohodkov 146 K 68 v, izdatkov 135 K 8 v. Prebitka je torej 11 K 60 v. Nadalje je klub imel tri strokovna predavanja: t. A. Jenko: O spolnih organih; t. A. Jenko: O spolnih boleznih; t. J. Bačar: O vplivu opojnih pijač na človeški organizem. Priredil se je tudi izlet v anatomske muzeje.

»Adrija« v Pragi je izdala lične legitimacije za podpornike. Podpornina znaša 5 K. — Imenik podpornikov objavimo v »Omladini«.

Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva imela je 27. majnika svojo III. letno glavno sejo v Ljubljani. Sklenilo se je, da se priredi začetkom sept. t. l. II. narodno-radikalni shod in sicer v Celju, za katerega se je v orisih določil načrt. — Pred otvoritvijo državnega zbora naj priredijo naše organizacije v vseučiliških mestih po možnosti skupno z vsem slovanskim dijaštvom manifestačna zborovanja v prilog slovenskemu in slovanskim vseučiliščem; tozadevne resolucije naj se vpošljejo vsem slovanskim državnozbornim klubom. — V počitnicah izide »Dijaški koledar«, ki ga pripravlja in izda eksekutiva. Julijeva številka »Omladine« izide kot posebna Ciril in Metodova številka. Pri seji sklepalo se je tudi o važnih stanovskih in taktičnih vprašanjih. A. K.

Izobraževalni klub v Taboru. Koncem prvega in začetkom drugega tečaja so se vršila naslednja predavanja: t. Zupan: Machar (literarni portret s prevodi), dvakrat; t. Turnšek: O državi (vzorno poljudno predavanje); t. Bergmann: Tuberkuloza (vzorno poljudno predavanje); t. Glonar: Marija Konopnicka, pesnica proletarcev (s prevodi); t. Turnšek: O energiji. — Naš klub priredil je poučni izlet v graško električno centralo ob jako povoljni udeležbi. — V obrambnem klubu je predaval tov. Munda o potrebi obrambnih društev na Slovenskem. M.

Gorenjskim visokošolcem! Važnost Gorenjske v narodnem in gospodarskem oziru na eni strani, na drugi strani pa nezavednost in pomanjkljiva izobrazba gorenjskih prebivalcev, vse to nas je napotilo, da smo sklenili združiti gorenjske visokošolce v posebni počitniški organizaciji, kateri naj bi bil namen širiti potom javnih ljudskih knjižnic in predavanj ter drugih sličnih prireditev med gorenjske prebivalce izobrazbo in narodno zavednost. Ustanoviti hočemo posebno gorenjsko podružnico »Prosvete« in vabimo tem potom vse one gorenjske tovariše, ki hočejo delovati na polju ljudske izobrazbe, da prigrasijo pripravljalnemu odboru gorenjske podružnice »Prosvete« (Dunaj, VIII., Breitenfeldergasse 20) najkasneje do 1. julija svoj pristop. Čas in kraj ustanovnega občnega zbora priobčimo v prihodnji »Omladini«. — Na Dunaju, dne 22. maja 1907. — Za pripravljalni odbor: stud. jur. Ivan Stanonik; stud. med. Ernest Vidic.

Jugoslov. akad. fer. društvo »Balkan« v Trstu je začelo izvrševati nalogo s tem, da prireja vsakih 14 dni društvene sestanke, na katerih se vršijo razna predavanja, referati itd. Tako so predavali dosedaj tovariš Čok: o zgodovini Trsta in okolice; isti: kaj vpliva na razvoj trgovine; tovariš Ferluga: o prazgodovinskem človeku; tovariš Germek: o modernih pesnikih. Ker znajo nekateri člani slabo slovenski, nekaj jih pa sploh ne zna, se je osnoval v društvu klub za pouk v slovenščini. Poleg tega je v društvu tudi pevski klub. Društvo hoče delovati tudi na polju ljudske izobrazbe in je v ta namen že priredilo dve predavanji v Nabrežini in Barokovljah ter ustanovi po državnoborskih volitvah ljudsko knjižnico na Opčinah. Društvo šteje 24 članov. — Izmed vseh slov. fer. akad. društev ima »Balkan« enega najlepših in najvažnejših delokrogov. Nikjer ni treba izvršiti toliko drobnega narodnega dela kot v Trstu samem, kjer prebiva na tisoče slovenskih delavcev, v katerih je treba vzbujati narodno zavednost, jih izobraževati in organizirati. In istotako je tudi z drugimi sloji. Sestaviti je treba narodnostno statistiko, ki naj nam pokaže, koliko ljudi imamo v Trstu in ki naj zabeleži vsakega v Trst novodošlega Slovence, katerega treba takoj vpeljati v slovenska društva in slovenske družbe, da se nam ne izgubi. Na izobraževalnem polju čaka še neizmerno dela in »Balkanu« se odpira tu obširen delokrog. V Trstu še nimamo niti ene ljudske knjižnice, dasi bi jih potrebovali celo vrsto, delavci bi radi poslušali predavanja, se učili tega in onega v raznih kurzih, a ni predavateljev in učiteljev. Tu je delo za člane »Balkana«. Ni nam treba naštevati dalje, kakšnega dela je še treba v Trstu, če hočemo, da ondi napredujemo in ne nazadujemo. Upamo, da se člani »Balkana« zavedajo svoje važne naloge in da se bodo z vso resnostjo in vstrajnostjo oprijeli svojega dela.

„Adrija“ v Pragi je tudi v letnem semestru, ki ni ravno najugodnejši za interno društveno delovanje, izvršila lep kos dela. V izobraževalnem klubu se vrše predpriprave za letošnji celjski naš shod na programatičnih debatnih večerih. Doslej so predavali tov.: dr. Rostohar „O verstvu, veri in morali“, I. Prekoršek „O našem organiziranem delu“, J. Hočevár „O akademični časti in akademični svobodi“, poleg tega pa še tov. A. Veble „O našem gospodarsko-socijalnem vprašanju“. Sledili bodo seveda še nadaljni programatični debatni večeri, kajti rezultati se bodo še enkrat obravnavali na nameravanem programatičnem občnem zboru.

Manjšinski odsek je s tem, da je zbral in pripravil gradivo za brošuro „O našem manjšinskem šolstvu“, že izčrpal svoj letošnji program, vendar pa hoče še letos izvršiti nekatere predpriprave za svoje delo prihodnjega leta. — Vseučiliški odsek je postal zopet bolj aktualen vsled vseučiliškega shoda, ki ga priredi 9. t. m. „Svaz. češkoslov. štud.“ in na katerem bo za slovenske vseučiliške postulate govoril dr. M. Rostohar. — Odsek za izlete je priredil nekaj prav lepih ekskurzij, med njimi omenjamo obisk vele-zanimive češke gospodarske razstave. — Na novo se je ustvaril v društvu srednješolski odsek, ki se bo bavil predvsem z našim srednješolskim vprašanjem.

V. M. Z.

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

Jugoslovanski abiturijentski sestanek v Dubrovniku. Predzadnja štev. »Omladine« je že sporočila program jugoslov. abit. sestanka. Danes ga moramo nekoliko popraviti in dodati. Dnevni red: 1. O jugoslovanski ideji, 2. O kulturnem razvoju Slovencev, Hrvatov, Srbov, Bolgarov in prebivalcev Bosne in Hercegovine (zadnjih se pa ni pridejalo mogoče radi separatizma, ampak radi tega, da se spoznajo škandalozne razmere, ki vladajo sedaj v Bosni in Hercegovini). 3. Stanje jugoslovanskega dijaštva. (Dijak in srednje šole, visoke ter praktične šole, dijak in politika, bodoči poklic.) 4. Naše bodoče delo v narodu.

Sestanek ni strankarski, ne političen, ampak informativen. Glavni namen dijaških sestankov je spoznavanje razmer, zato predava o vsaki točki po eden Slovenec, Hrvat, Srb, Bolgar in prebivalec Bosne ali Hercegovine.

Datum kongresa je določen na 20., 21. in 22. avgusta.

Večji del Slovencev gre preko Ljubljane na Reko in odtod s parnikom. Natančneje se še pravočasno naznani.

Proračun: Iz Reke v Reko nazaj stane izlet 50 K (s hrano, prenočišči, brez drugih manjših izletov); izlet v Črno goro stane še posebej 40 K.

Poleg velezanimivega kongresa je zanimiv in podučen izlet sam in bi torej bilo želeti, da se ga udeleži kolikor mogoče veliko število Slovencev. Priglašeni je do sedaj dokaj Bolgarov, 120 Srbov iz kraljevine, čez 300 Srbov in Hrvatov iz Hrvatske, Slavonije in južne Ogrske, nekaj iz Bosne in Hercegovine in celo iz Makedonije. Slovencev je dosedaj 30 in želeti bi bilo, da se število vsaj podvoji.

Pri ministru Pacaku je bila 28. aprila v avdijenci deputacija zastopnikov slovanskega dijaštva v Pragi. »Svaz češko-slovanského studentstva« sta zastopala predsednik tehnik Gebauer in podpredsednik jurist Tvrzický, nar.-rad. dijaštvo jurist Lipold, navzoč je bil tudi tehnik Kukec. Deputacija je imela namen češkemu ministru-rojaku razložiti zahteve in želje slovanskega dijaštva, pozvedeti, kako stališče zavzema minister v naših kulturnih potrebah. Obširna memoranda se podata po manifestačnih shodih, ki se naj vrše tekom tega meseca na vseh avstrijskih univerzah, ki jih pohajajo Slovani. »Svaz« sprejme naše zahteve in želje kot svoje. Gradivo za ta zborovanja pripravljajo vseučiliški odseki v naših društvih, ki so v zvezi z vseučiliškim odsekom v Ljubljani.

Vseučiliška slavnost v Zagrebu. Kljub neugodnemu vremenu in raznim neprilikam uspela je slavnost hrvatskega vseučilišča in dijaštva v preteklih binkoštnih praznikih uprav krasno. Lahko trdimo, da je segalo velepomembno slavlje daleč preko vseučiliških mej v srca celega naroda; tri ideje so slavile svoj praznik: misel svobode znanosti in njenega doma vseučilišča je triumfirala v razvitju nove krasne vseučiliške zastave, misel narodne požrtvovalnosti se zrcali v ustanovitvi vseučiliške mensae academicae in misel hvaležnosti napram velikemu sinu naroda Juriju Strossmayerju pravemu

ustanovitelju zagrebske univerze je izražena v njegovem spomeniku, ki se ga je odkrilo v vseučiliški avli.

Združeno hrvatsko dijaštvo je storilo vse, da se vrši slavnost v čim večjem obsegu in znamenitejšem značaju. Bakljada, serenada, slavnostna zborovanja, komers, matineja, katerih se je udeležilo nebroj najodličnejših hrvaških zastopnikov, društev itd. so pričali o ljubezni, ki jo goji hrvatski narod do svoje mladine, slovesna izročitev nove zastave v rektorjevo varstvo, njegov navduševalni govor je pokazal zlasti nam Slovencem krasno soglasje, ki vlada v Zagrebu med dijaštvom in senatom — v naših srcih vzbudila se je še bolj strastno dolgoletna želja po slovenskem vseučilišču v Ljubljani...

Posebno ljubeznjivo sprejeli so hrvatski akademiki slovenske svoje tovariše, katerih je bilo — žal — le pičlo število; deževno, neprijetno vreme je marsikomu zabranilo pot. Zastopnik naših organizacij pozdravil je hrvatsko dijaštvo v imenu slovenskih nar.-rad. akademikov, izrazil mu najiskrenejše častitke k slavnostnemu dnevu ter želel, da naj nova, ponosno vihrajoča akademična zastava vodi navdušene z ognjem ljubezni do naroda in domovine navdane čete v boj za prosveto in napredek.

S. R.

H. A. P. D. (Hrvatsko akademično podporno društvo) slavilo je letos svojo petintridesetletnico. Delovanje tega društva je prav vzorno. Temeljna glavnica znaša že nad 95.000 K, vzbog agilnosti dijaškega odbora razdeli društvo letnih 13.000—15.000 K! H. A. P. D. je postalo ognjišče dijaškega akademičnega življenja, prevzelo je hegemonijo med dijaškimi društvi in organizacijami, ker daje incijativo in direktivo v vseh dijaških vprašanjih ter v sodelovanju akademikov v javnem življenju. Vsled tega se razvije pri vsakoletnih volitvah odbora ostra borba posameznih struj, kar brezdvomno na društvo prav dobro upliva, ker nastane na ta način tekmovanje za društveni prospek in natanka kontrola dela in poslovanja. Društvo hrani mesečno poprečno 70 akademikov in je ob enem tudi bolniško društvo. Hrano so dajali do sedaj zasebni podjetniki, v novjšem času pa so se združila H. A. P. D., mensa academica, srbsko in židovsko podporno društvo ter osnujejo skupno vseučiliško menzo v lastni režiji.

S. R.

ŽENSKI VESTNIK.

Jubilej žene. Čitatelji najdejo v prvem delu te številke članek, ki ga je napisala za naš list Savka dr. Subotićeva. Pred kratkim praznoval je srbski narod petdesetletnico delovanja te »matere svojega naroda«. — Gospa Subotićeva je voditeljica vsega ženskega gibanja na Srbskem, plod njenega neumornega iz gorke ljubezni do naroda, do srbskega ženstva posebej izvirajočega dela so mnogoštevilna ženska društva, ženske šole, ona je na novo vzbudila srbsko industrijo, ki je na budimpeški razstavi izzvala splošno priznanje in kar najblagodejnejše vpliva na gmotni narodni položaj, ona je dvignila s svojim vzgledom in delom, z navduševalno in prepričevalno besedo, katero je oznanjala kot pravi apostol ženske ideje vedno in povsod, visokim in zatiranim, bogatim in revnim srbsko ženstvo iz teme nevednosti

in duševne sužnosti v luč prosvete in napredka. — Gospa Subotičeva ni pisateljica ne umetnica, nikdar ni delovala politično, ostala je vedno zvesta družica svojega moža, skrbna mati svojih otrok, a vendar (morebiti ravno raditega) je najbolj spoštovana, najpriljubljenejša žena na Srbskem. Slavi jo v listih in knjigah, njena podoba nahaja se v vsakem salonu, odlikoval jo je kralj, „Matica srpska“ izdala je njen životopis — a tisočkrat pomembnejša in lepša je ljubezen prostega ljudstva, ki jo vživa gospa Subotičeva. Lepše plačilo kakor kraljevsko odlikovanje ji je prošnja priproste srbske žene: „Podaj mi roko in rob Tvojega krila da ga poljubim, Ti, ki si med nami in za nas, kakor je bila v davnih časih sveta Angelina.“ *

Preosnova ženskih licejev na Pruskem. „Sozialpolitische Rundschau“ poroča, da je izdelal pruski naučni minister dr. Studt načrt za preosnovo ženskih licejev. Devet- oziroma desetrazrednim višjim dekliškim šolam se priklopi nadaljevalna šola-licej, kjer se naj bi poučevala poleg sistematičnega gospodinjstva tudi socijologija in nacionalna ekonomija s posebnim ozirom na moderni gospodarski položaj. Na podlagi študij modernega gospodarskega položaja bo neomožena ženska lažje vstrajala v gospodarskem boju in vspešneje nastopila za svoje pravice. Brez dvoma bo tudi omoženi ženski v veliko korist, če bo teoretično proučila moderno gospodarsko stanje, aktualna vprašanja o plačilu, delu itd. E. M.

V Belem gradu je sedem ženskih zdravnic, doktoric medicine. Med njimi prakticira gospa dr. Draga Ločić že 26 let. Imamo tudi dve arhitektinji, ki sta v mestni občinski službi, dalje dve slikarki, ki javno poučujeta. Ena gospica obiskuje pravno fakulteto kot redna slušateljica. Na belgrajski univerzi je nad 30 slušateljic, ki imajo maturo. Tudi v Avstro-Ogrski jih je nekaj in nekatere med njimi so doktorice medicine, ena doktorica prava.

Savka dra. Subotića.

Boj za volilno reformo je vzbudil tudi med ženstvom dokaj zanimanja. Na Dunaju je osnovalo nekaj vnetih zagovornic ženske volilne pravice odbor, ki si je stavil nalogo, da se bori za žensko volilno pravico in širi zanimanje za njo. V preteklem letu je priredil dva shoda, na katerih so mnogoštevilno zbrane zastopnice vseh slojev zahtevale za ženstvo popolno državljansko pravico in izpremembo § 30. društvenega zakona, ki se glasi: „Ženske, nedorasli in izozemci ne smejo biti člani političnih društev“. Odbor je nato poslal državnemu zboru prošnjo, ki jo je podpisalo več tisoč žen, da se ta zakon izpremeni. Tej prošnji je sledil predlog nekaterih poslancev v državnem zboru, da se naj v § 30. črta beseda »ženske«. Utemeljevanje tega predloga se glasi: „Da žene ne smejo biti članice političnih društev, kakor tudi ne smejo biti priče pri oporokah, to je zaničevanje njih intelekta. Trditev, da so žene tuje javnemu življenju, je neresnična. Žene so delavke, uradnice, vodijo obrti in industrijalna podjetja. V zadrugah imajo volilno pravico; v nekaterih deželah imajo politično volilno pravico. V delovanju za javno blagostanje so dosegle znatnih uspehov; sploh so vsled modernega gospodarskega in družabnega reda že davno stopile iz kuhinje, kjer naj bi bil njih poklic, v javno življenje in so upravičene zahtevati, da se tudi v

društvi potegujejo za svoje interese. Da pa to ni mogoče, ne da bi bilo društvo politično, tega ni treba še dalje dokazovati, ko je vendar vsako zastopanje interesov v tesni zvezi z zakoni in politično upravo. Torej je gotovo upravičeno, da se v § 30. društ. zakona črta beseda »ženske«. (Slede podpisi.) Sedaj namerava ustanoviti omenjeni odbor »Društvo za doseg ženske volilne pravice«. Namestništvo je pravila sicer odklonilo, vendar pa bo ministrstvo skoro gotovo ugodilo rekurzu in se bo društvo kmalu ustanovilo. — V Švediji imajo že 68 takih društev. J. F.

Skupni odbor ženskih finskih društev predloži prihodnjemu deželnemu zboru te zahteve: da se 1. vpelje občinska ženska volilna pravica; 2. odpravi varuštvo moškega nad žensko; 3. odpravi uprava prostitucije; 4. zboljša stanje nezakonskih otrok; 5. preustroje ženska izobraževališča; 6. razširi krog ženskega delovanja. S tem začne Finska, ki je prva država v Evropi, kjer ima ženstvo volilno pravico, tudi prva uresničevati ideje ženskega gibanja.

VESTNIK ZA KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

Slovenske založnike in pisatelje prosimo, da nam dpošilljajo na novo izišla dela v oceno.

„**Metulji v podobah**“ imenuje se ličen album, ki nam v lepem barvotisku predočuje 129 različnih pri nas živečih metuljev s slovenskimi, nemškimi in latinskimi imeni. Opozarjamo na ta album zlasti tovariše srednješolce; služil jim bo dobro pri študiju, zlasti tudi pri nabiranju za njih zbirke metuljev. Knjižico je izdal in založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena ji je primerna 80 v, po pošti 85 v.

Kratka zgodovina slovenskega naroda v poljudni obliki izhaja od 1. marca t. l. v radikalno-narodnem poljudnem listu „Novi Slovenski Štajerc“, ki izhaja v Ljubljani trikrat na mesec in stane 2 K na leto.

Volnost, češki srednješolski dijaški list, ki je pred par meseci prenehal, je sedaj zopet začel izhajati kot glasilo dijaške in delavske mladeži.

Umetniške razglednice po originalnih načrtih našega znanega slikarja Iv. Žabote izda v kratkem „Adrija“ v Pragi. Naše dijaštvo, naše trgovce ter sploh naše narodno občinstvo že danes opozarjamo nanje.

Na ogrskih vseučiliščih in pravnih akademijah je bilo v preteklem zimskem tečaju 10.928 slušateljev. Od teh je študiralo 7157 jús (65·5%, na avstrijskih le 43%); 1815 filozofijo (16·6%, na avstrijskih 35·7%); 1532 medicino (14%, na avstrijskih 15·1%); 335 je bilo farmacevtov in 89 teologov. Število juristov je raditega tako visoko, ker obstaja poleg dveh vseučilišč (Budimpešta in Kluž [Klausenburg]) še 10 samostojnih pravnih akademij s 1684 slušatelji. — Na tehniki v Budimpešti je bilo 1455 slušateljev.

VESTNIK ZA LJUDSKO IZOBRAZBO.

Slovenskim učiteljem. V zadnjem desetletju se tudi na Slovenskem zelo širi izobrazba; seveda se pri tem stremljenju mora premagati mnogo

ovir, ker ljudje ne vedo, kaj bi jim koristilo in večkrat kupijo kako knjigo, ki jim pri njihovem obzorju ne more koristiti, ali jim pa celo škoduje, n. pr. »šundliteratura«. Obema zaprekama so v precejšnji meri odpomogle ljudske knjižnice. Ker se pa ne morejo zaradi nedostatnih gmotnih sredstev vpeljati ljudske knjižnice povsod, kjer jih žele, si morajo ljudje še vedno v veliki meri pomagati s privatnim nakupovanjem knjig. Povsod se posebno mladina zanima za izobrazbo in kupuje knjige. Zato bi želeli, da izda kako učiteljsko društvo malo knjižico, ki bi obsegala katalog slovenskih del, ki so za priprostega človeka podučne in kratek pregled onih slovenskih leposlovnih del, ki so dostopna obzorju priprostega človeka. Poleg tega bi bilo dobro, ako bi dotična knjižica obsegala n. pr. sledeče sestavke: O pomenu izobrazbe, kako moram čitati, ljubezen do domovine, alkohol in zdravje itd., sploh nekaj sestavkov, katere lahko vsakdo po dovršeni ljudski šoli z uspehom čita. Ta knjižica bi se morala zajedno z odhodnico izročiti vsakemu gojencu po dovršeni ljudski šoli, da mu služi kot nekaj kažipot v njegovem poznejšem življenju.

S. I.

Občni zbor „Osvětov. svaza“ je sklenil na predlog tov. E. Rekarja, t. č. predsednika „Prosvete“, da sme „Prosveta“ pošiljati svoje delegate v svrhu informacij na vse odbore seje in na seje vseh odsekov „Svazovih“. Ta sklep bo gotovo velike važnosti za poznavanje češkega prosvetnega dela v njegovih najdrobnejših detajlih.

V. M. Z.

„Český svaz osvětový“ je ob koncu prvega leta svojega delovanja priredil shod delovalcev na polji ljudske izobrazbe. Shod je bil razdeljen na tri sekcije: knjižniško, predavateljsko ter umetniško-zabavno; četrta — organizacijska bo zborovala pozneje. Če omenim da so v sekcijah referirali in debatirali najboljši češki poljudni delovalci, je pač samo ob sebi umevno, da je bil shod krasen. O shodu prinesemo v eni prihodnjih številkih obširen referat.

V. M. Z.

Ljudske knjižnice v Radovljici, Kranju, Kamniku in Škofji Loki prav dobro poslujejo. Tako je n. pr. izposodila ljudska knjižnica v Škofji Loki že prvi mesec nad 600 knjig. Duhovniki sicer povsod odvrčajo ljudi od knjižnic, češ da so pohujšljive itd., pa to kakor se povsod kaže nič ne izda. Upamo, da bodo imela v najkrajšem času tudi ostala slovenska mesta in trgi tako potrebne ljudske knjižnice. Edino potom izobrazbe je mogoče zatreti klerikalizem.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Dijaške poverjenike prosimo, da poberejo naročnino za prvi tečaj kakor tudi zaostalo naročnino še pred koncem šolskega leta. — Počitniški naslovi dijakov naj se še ta mesec odpošljejo na upravništvo.

večer na Žofinu in na Strelnem otoku; 29. junija: dopoldne tekma vrst in poedincev; popoldne slavnostno telovadišče, ob 4. uri proste vaje in nastop telovadk; zvečer slavnost na razstavišču; 30. junija: dopoldne mednarodna tekma, sprevid pred staromestno posvetovalnico; popoldne tekma, nastop uzornih vrst, proste vaje; zvečer slavnost na razstavišču. 1. julija: tekma, nastop jezdecev, tekma v plavanju; 2. julija: ogledovanje mesta in izleti. Na letošnjem zletu se pričakuje 20.000 članov v kroju, 18.000 telovadcev, 2000 telovadk. — Pojasnila in informacije o zletu daje radevolje slov. akad. društvo „Adrija“ v Pragi, Spalená ul. 20, III.

Mladinske knjižnice. Zanimive podatke o ameriških mladinskih knjižnicah nam podaja pred kratkem v Berolinu izišla knjiga: A. B. Meyer: Amerikanische Bibliotheken und ihre Bestrebungen. V Ameriki imajo otroci pristop v vse javne ljudske knjižnice že od nekdaj, v novejšem času pa se snujejo še posebne mladinske javne knjižnice, oziroma mladinski oddelki pri že obstoječih ljudskih knjižnicah. Stvar je urejena na ta način, da se določi če le mogoče za otroke posebna soba, ali pa vsaj v skupni sobi-čitalnici poseben oddelek, ki loči otroke od odraslih radi tega, da otroci odraslih pri čitanju ne motijo. Poslovanje teh mladinskih knjižnic je povsem priprosto. Dostop imajo vsi otroci, tudi najmanjši, ki se izkažejo s potrebno legitimacijo. Na dom pa si morejo izposojevati knjige le otroci stari nad deset let. Vsak otrok si mora pred vstopom v bralno sobo umiti v predsobi roke. Bralna soba je svetla, zračna in prijazno opravljena in ima pohištvo, ki je prevlečeno z mehkim blagom, da se otroci ne morejo ob robah raniti. V vsaki bralni sobi je nadzorovalni uradnik, ki paži na legitimacije, na red, in daje posameznim vsa potrebna navodila pri izbiri knjig itd. Vse knjige so prosto postavljene po policah, tako, da jih vsak otrok lahko sam brez tuje pomoči doseže in izbere. Knjižnice so odprte navadno le po dnevu in obsegajo do 10.000 zvezkov ter so vedno polne mladih bralcev in bralk, zlasti pa v počitnicah in šole prostem času. V božičnih, velikonočnih in velikih počitnicah se prirejajo v teh dvorauh za otroke tudi posebna predavanja. Pripovedujejo se jim razne zgodovinske povesti, pravljice in dr. Te knjižnice prav dobro služijo kot dopolnilo šolskega poduka in vzgajajo otroke k samostojnemu delu ter budijo v njih veselje do čitanja. Mladinske knjižnice bi bile tudi pri nas potrebne in prav bi bilo, da bi se otvoril pri ljubljanski javni ljudski knjižnici poseben mladinski oddelek, kjer bi lahko otroci v prostem času čitali, pregledovali razne slike itd.

Píše se nam iz Maribora: Sili me, da ilustriram v malo jasnejši luči položaj v dijaškem semenišču. Razmere, ki so zavladale v zadnjem času tu, so za neklerikalne dijake naravnost neznosne. Semenišče, nekdaj glavno zbirališče vsega mariborskega slovenskega dijaštva, je postalo klerikalni centrum vsled strastne agitacije nekega osmošolca, ki rekrutira somišljenike in dediče svojega „plodonosnega“ delovanja iz vrst nižegimnazijcev, katerim razlaga na prav originalen način „Zoro“ kot pristen evangelij. Da jim pri takih prilikah vbija povsem krive nazore v nerazsodne glave, je umevno, ker v zavijanju resnice je res pravi mojster.

Vsi tisti pa, ki kažejo svoje radikalno prepričanje javno pred svojimi tovariši, so pravi mučeniki. Koliko bridkih je moral pogoltniti že marsikdo izmed teh, je dovolj razvidno iz dejstva, da zabičavajo ti „tovariši“ neklerikalcem naravnost v obraz, da ne sodijo v semenišče, da naj odidejo, da so hinavci, „črni“ nehvaležneži i. t. d. Poročilo zadnje „Omladine“, da so ovadbe dijakov, ki ne trobijo v klerikalni rog, na dnevnem redu, vzdržujem in je ponavljam še opetovano, dasi so se prizadeti faktorji nad tem škan-dalizirali. G. regens ima namreč v nekaterih sobah svoje zaupnike, zavrkatne ovaduhe, ki mu radi referirajo o mišljenju svojih tovarišev. A kolegijalnost

ne trpi samo na tem, da „čistijo“ semenišče na ta način. Izzivanje in politični prepiri so na dnevnem redu. Pametne, z nepobitnimi dokazi podprte trditve se prevpijejo. Vsled teh nezdravih razmer se seveda ne morejo razviti trdni in samostojni značaji, ampak le neodločni omahljivci, ki jim pravimo „metle“.

Dočim se torej na eni strani najsposobnejši slovenski dijaki izganjajo, se trpe v semenišču Nemci, ki ne znajo niti besedice slovenski. In ti bi naj službovali enkrat v popolnoma slovenski škofiji! — Še nekaj o štipendijah. Če se posreči kaki siroti, dobiti majhen štipendij, ne sme ga porabiti sam, ampak mora darovati polovico „ubogemu“ zavodu. — Gorje mu, če tega ne stori! Slavnoznani „prijatelj mladine“ g. ravnatelj mu za kazen odvzame kar pri šolskem slugi celo svoto, kajti: „ker je dečko prikrival, ne dobi nič“, akoravno ubogi štipendist nima sicer krajcarja, ki bi ga dal za obleko, za kako knjigo . . . Kje so oni časi, v katerih je bilo mariborsko semenišče najpriljubljenejši dijaški dom, na katerega veže starejše toli lepih mladostnih spominov?

Zabilježevalec »Zore« je zopet zamašil prazne prostore tega lističa s kopico laži. Tovariši nam gotovo pritrdijo, ako se ne spuščamo v boj s takimi ljudmi. Odgovorimo naj le na nekaj pozitivnih dejstev, ki jih navaja „Zora“, da branimo osebno čast naših tovarišev. Zato prosimo „Zoro“, naj nam navede imena onih, ki so v „Sloveniji“ in „Taboru“ žalili verski čut svojih tovarišev, naj nam naznani „agenta“, ki vabi dijake na univerzo, „da bodo vsaj vero zgubili“ in naj nam pove le enega graškega radikalca, ki si ne upa na cesti slovensko govoriti. Imena naj objavi „Zora“ v kakem klerikalnem listu ali v svojih predalih, dpošlje jih tudi prav lahko uredništvu „Omladine“. Svetujemo ji pa prav resno, da stori to čimpreje, sicer ji posvetimo na prav radikalen način!

Magnatje na mariborski gimnaziji. Nekateri gospodje, ki se kretajo jako elegantno ter stegujejo vratove po ulicah kakor jeleni, so osnovali poseben »Klub slov. srednješolskih magnatov.« Njih program je pa ta-le:

§ 1. Vsi tovariši, ki nimajo vsak mesec nove obleke po modi in glacé-rokavic, naj se prezirajo. § 2. Oni, ki ne morejo hoditi z njimi vsako soboto v slaščičarno k Amonu, nimajo pravice pridruževati se klubovemu članu na promenadi. § 3. Kdor bi se izmed magnatov vendar družil z ubožnejšim dijakom, ki ni »modre« krvi, se iz kluba izključi. Da ti dijaki — »magnatje« niso baš največje kapacitete, ni treba posebe povdarjati; saj jim je rekel neki g. profesor „sie mögen sich etwas mehr bilden als einbilden!“ To hoče biti nekdanja demokratična slovenska inteligenca! Odi profanum vulgus! Opomba uredništva: Med visokošolskim dijaštvom smo po dolgih bojih vsaj deloma pregnali ostudno frakarijo — zdi se nam, da je to bolezen, ki se ne da popolnoma uničiti, zatres jo na enem mestu, prikaže se ti na drugem — kakor nam mnogoštevilne tožbe spričujejo skrila se je ta prikazen v dosedaj vendar še od nje neokužene prostore nekaterih naših srednješolskih zavodov. Tovarišem iz prizadetih zavodov svetujemo, da si iščejo radikalnih sredstev, ker je ta bolezen nalezljiva in se prav rada prime vseh duševnih revčkov, katerim je usoda naklonila par petic na mesec več, kakor sicer slovenskemu dijaku. Dotične »frakarje« pa obžalujemo odkritosrčno ter jim želimo, da bi prav kmalu okrevali sebi in svojim tovarišem v prid in veselje!

NB. Del vestnika za ljudsko izobrazbo in manjšinskega vestnika je v prilogi.

